

Базенко О. Д., здобувач вищої освіти, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

e-mail: kucherld@outlook.com

Ручинська Н. С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0001-6670-5829

e-mail: ruchinska@outlook.com

Впровадження електронного урядування в Україні

Анотація. У статті досліджується досвід впровадження та функціонування електронного врядування в Україні. Розглядається визначення терміну «електронний уряд». Звертається увага на проблеми, які виникають на шляху до впровадження електронного врядування в органах державної влади та місцевого самоврядування в Україні. У статті визначаються особливості впровадження електронного урядування як одного з чинників демократичних перетворень у взаємодії влади, бізнесу та організацій громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: державне управління; електронне урядування; нормативно-правове забезпечення електронного урядування.

Bazenko O. D., student, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Ruchynska N. S., PhD in Pedagogics, Associate Professor of Department of Economic Cybernetics and Mathematical Modeling, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Implementation of E-government in Ukraine

Abstract. Introduction. The article reveals the experience of implementation and functioning of e-government in Ukraine. The problem of introducing e-government in Ukraine is becoming more relevant. It is gaining considerable political and economic weight due to the widespread use of ICT in public relations, the development of electronic payment systems, e-commerce, and so on. Scientists pay much attention to the issue of the introduction of e-government in public administration. Nowadays structural units are not able to meet the current needs for informatization of government offices and the introduction of "e-government".

The purpose of writing this work is to study the introduction of e-government as a form of organization of public administration in Ukraine.

Results. It is established that the essence of e-government from the point of view of public administration allows to define it as an information system of interaction of power and society on the basis of a combination of internal government and external public infrastructure through the power of Internet representation, which expands the availability of state-management services and shortens the terms of their provision. The introduction and operation of any information and telecommunication systems in public authorities requires the mandatory development of regulatory acts. The idea of creating a general system approach to solving the problem of an information society have been creating since the first day of Ukraine's independence. All developed countries try to change the maximum number of administrative and public services into an electronic format. This makes state administration effective, because the process of optimizing processes, interacting with electronic registers comes on the replacement of paper and civil servants. As a result, the state saves financial and human resources, shortens the time for handling appeals and making decisions.

Conclusions. Unfortunately, in Ukraine, the most frequent creation of such a system is limited to the presence of a website, which primarily performs only an information function. It can be predicted that the transition to "e-government" in our country will be more difficult than in European countries. The reason for this is the bureaucratic and conjuncture features.

Keywords: state administration, e-government, normative-legal support of electronic government.

JEL Classification: E42.

Постановка проблеми. Питання запровадження в Україні електронного урядування набуває значної політичної та економічної ваги у зв'язку з розширенням використання цифрових технологій у суспільних відносинах, розбудовою систем електронних платежів, електронної торгівлі тощо. У науковій літературі велика увага приділяється проблемі впровадження електронного урядування в

державне управління. Але при цьому недостатньо враховуються особливості цього процесу в Україні та формування практичних заходів для розв'язання цих проблем.

Структурні підрозділи (відділи, управління, сектори) не повною мірою спроможні задовольнити сучасні потреби щодо інформатизації органів влади та запровадження «електронного урядування».

Причинами цього є проблеми із кількістю та фаховим рівнем штатних працівників. В органах влади відчувається гостра нестача персоналу для управління ІТ-ресурсами. Низька оплата праці працівників державного сектора не дозволяє державним органам наймати експертів високої кваліфікації. Цей недолік призводить до нерівномірного розвитку різних державних секторів у цій сфері і перешкоджає їх широкому використанню. До того ж, структурні підрозділи, що відповідають за питання інформаційно-комп'ютерного забезпечення, відсутні як такі в районних державних адміністраціях, у багатьох органах місцевого самоврядування, що утворює системний ризик для впровадження електронного урядування в Україні [6].

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні основи та практичні підходи до інформаційно-аналітичного забезпечення електронного урядування в Україні розглядалися такими вченими та суспільними діячами: у роботах Д. Дубова розглянуто питання про інформаційну безпеку під час впровадження електронного уряду [5], М. Демкова стверджувала, що завдяки електронному урядуванню влада буде ефективною та прозорою [4], О. Соколовська та С. Квітка розглядали питання взаємодії між владою та суспільством [7], а В. Мишишин та П. Жежнич присвятили свої праці особливостям побудови електронного уряду в Україні [11].

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є дослідження впровадження електронного урядування як форми організації державного управління України.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства. Воно визначається як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства. В ньому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними. Таким чином, кожна людина має можливість повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого й суспільного розвитку та підвищення якості життя [13].

З'ясування сутності електронного уряду з точки зору державного управління дозволяє визначити його як інформаційну систему взаємодії влади і суспільства на основі поєднання внутрішньої урядової і зовнішньої суспільної інфраструктури через владні Інтернет-представництва (портали), що розширює доступність державно-управлінських послуг та скорочує терміни їх надання [8].

Під електронним урядуванням В. І. Мишишин розуміє форму організації державного управління, яка, широко застосовуючи новітні інформаційно-комунікаційні технології, забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства та

надання повного комплексу державних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання [11].

Коваль Р. А. зазначає, що електронний уряд – це адаптація державного управління до нових вимог суспільного розвитку, яка включає в себе і безпосередньо послуги, які надають органи державної влади та місцевого самоврядування своїм громадянам, і інтерактивну взаємодію між ними, зокрема, завдяки підтримці та впровадженню системи зворотного зв'язку за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій [9].

Як будь-яка система, електронне урядування має свої переваги та недоліки, що пов'язані зі специфічними особливостями функціонування. Якщо переваги електронного урядування є цілком наочними і зрозумілими, то недоліки цієї системи в літературі фактично не описані. За результатами своїх досліджень О. Баранов, І. Жилияєв, М. Демкова та І. Малюкова до переваг даної системи відносять такі [6]:

- оптимізація механізмів публічного адміністрування за рахунок поступового впровадження функціональних складових електронного урядування G2G, G2B та G2C, підвищення ефективності публічної адміністрації у внутрішній організації своєї діяльності, підвищення якості адміністративних послуг;

- економія матеріальних та часових ресурсів, ефективніше використання бюджетних коштів, скорочення витрат на утримання державного апарату;

- забезпечення умов для розвитку електронної демократії, створення умов для прозорості та відкритості публічної адміністрації, прийняття прозорих рішень. Завдяки цьому громадяни мають можливість отримувати достовірну, точну та оперативну інформацію про діяльність органів влади, а відтак – брати участь у прийнятті ними відповідних рішень;

- зменшення корупції в органах влади.

Недоліки ж походять від слабких місць даної системи, які за умови гіпотетичного використання у злочинних цілях або банального зловживання службовим становищем з боку зацікавлених осіб можуть заподіяти шкоди інтересам держави або громадян. До подібних недоліків можна віднести [5]:

- слабку захищеність від нового класу соціальних злочинів, що ґрунтуються на використанні сучасних інформаційних технологій (махінації з електронними грошима, комп'ютерне хуліганство та ін.);

- можливість здійснювати електронний контроль за життям, настроями, планами громадян, політичних організацій;

- можливість використання нових інформаційних технологій з політичною метою;

- використання в якості інформаційної зброї для впливу на психіку та свідомість людей.

Впровадження та функціонування будь-яких інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем в органах державної влади

потребує обов'язкового розроблення нормативно-правових актів, які регламентують напрями створення, розгортання і експлуатації цих систем, а також порядок обробки та циркуляції інформаційних потоків між інформаційними ресурсами органів державної влади.

В Україні існують проблеми щодо впровадження електронного урядування і вони мають як внутрішню так і зовнішню природу. Серед останніх особливе місце займають такі загальносвітові тенденції, як глобалізація та її наслідки у вигляді світової фінансово-економічної кризи; зростання кількості та підвищення рівня традиційних загроз (небезпек) особистості, суспільству, державі, світовому суспільству в цілому, а також поява нових загроз, ускладнення їх взаємодії; посилення конкуренції між країнами за енерго-ресурси, лідерство у світі та на регіональному рівні.

Усі розвинуті країни намагаються максимальну кількість адміністративних і публічних послуг перевести в електронний формат. Це робить державне управління ефективним, адже на заміну паперовим документам і держслужбовцям приходиться оптимізація процесів, взаємодія електронних реєстрів тощо. В результаті цього, держава економить фінансові та людські ресурси, скорочує час на оброблення звернень і вироблення рішень. Саме для необхідних трансформацій в державі, сьогодні урядування має бути електронним, тобто електронним урядуванням.

Сьогодні розвиток електронного урядування в Україні не позбавлений уваги ні з боку органів влади, ні з боку громадян. Цю сферу регулюють нині понад 10 законів України, понад 30 постанов та 20

розпоряджень Кабінету Міністрів України. У 2014 році 8 кандидатів на посаду Президента України та 10 політичних партій – учасниць парламентських виборів у своїх програмних положеннях заявляли про ті чи інші елементи «електронного урядування». Воно визначено одним із пріоритетів «Стратегії реформ – 2020» – Президентського плану широкомасштабної модернізації України. Між тим необхідні передумови для розвитку електронного урядування створюються досить повільно. Так, за різними оцінками, абонентами Інтернету в країні є близько 19 млн. осіб. Тобто за рівнем проникнення Інтернету Україна займає передостаннє місце в країнах Європи. Нижчий рівень має лише Косово [14].

Існує ряд факторів соціального, політичного, психологічного, фінансового та організаційного характеру, які ускладнюють процес впровадження електронного урядування. До них у першу чергу відноситься конкуренція нового «інформаційного» і традиційного способів управління. Гальмування цього процесу відбувається саме на рівні виконавців, які звикли працювати за стандартами ще радянських часів. Електронне урядування стикається і з такими проблемами, як значні витрати на інформатизацію владних структур та недостатня ефективність урядових програм. [1,2].

У роботі С. А. Квітки та О. О. Соколовської зазначено, що процес становлення системи електронного урядування можна умовно розділити на ряд стадій [7].

Таблиця 1 Стадії становлення і трансформації «електронного уряду»

Стадія	Зміст стадії
Початкова	Присутність наявності сайту й базової інформації на ньому, посилань на інші органи влади, розділи самого уряду та неурядових організацій.
Просунута присутність	Розвиток інформаційної присутності органу влади в Інтернеті, вимірюваного показниками наявності на сайті архівів документів (законів, постанов і т. п.), поточної інформації, баз даних (статистичної та іншої інформації), розділу основних подій, розділу, присвяченого «електронному урядуванню», розділу поширених питань, сервісів пошуку, допомоги, скачування файлів і карти сайту. Це стадія односторонньої взаємодії, яка передбачає відтік інформаційних потоків від держави до населення
Інтерактивна присутність	Поява можливостей закачувати і заповнювати форми для різних послуг при певному числі цих форм, наявність контактної інформації і можливостей зв'язатися з представниками урядового органу, використання аудіо – і відео-файлів для інформування громадськості
Транзакційна присутність	Двосторонню взаємодію органів влади і населення, бізнесу, що припускає використання Інтернету для здійснення всієї транзакції – оплати податків і штрафів, запиту та отримання документів, оплати послуг з використанням різних платіжних систем і т. п.
Мережева присутність	Наявність спеціальних інструментів і можливостей для залучення громадян у процесі обговорення і прийняття рішень – веб-форм для коментарів, інструментів он-лайн консультацій з населенням, дискусійних форумів з питань політики і дій органу влади, он-лайн опитувань, можливостей отримати відповідь на запити електронною поштою або через веб-форми (із зазначенням терміну відповіді) і підписатися на отримання інформації по електронній пошті

Джерело: узагальнено авторами

Сьогоднішній стан системи управління розвитком інформаційного суспільства в Україні характеризується наявністю тільки окремих її складових, з певною хаотичністю розвитку. З метою підвищення ефективності державного управління впровадженням

електронного урядування необхідно здійснити такі основні заходи [12]: визначити конкретні цілі та завдання електронного урядування; розробити систему показників оцінки стану впровадження електронного урядування; забезпечити зворотній

зв'язок; підвищити координацію діяльності всіх органів державної влади та місцевого самоврядування.

З метою визначення, чи застосовує держава методи електронного урядування, Демкова рекомендує використовувати такі критерії-етапи [4]:

1. Інформування громадян про діяльність органів державного управління та органів місцевого самоврядування через інформаційні технології.

2. Організація електронного документообігу в органах влади і місцевого самоврядування.

3. Забезпечення можливості on-line звернення громадян до органів державної влади через Інтернет.

4. Надання адміністративних послуг через мережу.

Уряд, обладнаний електронним інтерфейсом (уряд on-line), відрізняється від електронного уряду, бо прозорість структур державного управління не досягається простим підключенням до мережі Internet або створенням інформаційного web-сайту. On-line інтерфейс є обов'язковим елементом електронного уряду, проте далеко не завжди on-line уряд буде вважатися електронним. Останній потребує глибшої перебудови традиційних форм функціонування, характеризується прозорістю управління, моніторингом, контролем над виконавчою дисципліною, прийнятими рішеннями тощо.

В Україні запровадження електронного врядування з самого початку свого впровадження стало потужним євроінтеграційним чинником, який надає дієвий імпульс гармонізації взаємодії органів влади з бізнесом, інститутами громадянського суспільства та

іншими органами влади відповідно до вимог та стандартів Європейського Союзу [10].

Висновки. У процесі поетапного впровадження системи електронного урядування головним завданням є створення інформаційних ресурсів, необхідних для взаємодії органів державного управління із структурами бізнесу та громадянського суспільства, забезпечення їх ефективного використання.

Перехід до «електронного врядування» у нашій країні є більш складним, ніж в європейських країнах. Причиною тому є бюрократичні та кон'юнктурні особливості. Лише створення загальної атмосфери затребуваності роботи із широким використанням сучасних ІКТ з одного боку і політичної волі з іншого сформує умови для швидкого створення системи «електронного врядування» та забезпечить сучасний рівень взаємодії органів влади з бізнесом та громадянським суспільством.

Впровадження електронного урядування передбачає створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та суб'єктами господарювання шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, можливості отримувати електронні адміністративні послуги, звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету.

Література:

1. Арич М. І. Основи побудови системи «Електронний уряд» URL: <http://nauka.zinet.info/9/arych.php> (дата звернення 14.09.2018).
2. Баранов О. Електронний уряд в Україні? Буде! Коли? URL: <http://www.dt.ua/3000/3050/33406/> (дата звернення 14.09.2018).
3. Всесвітній економічний Форум про глобальну конкурентоспроможність. URL: <https://www.weforum.org/> (дата звернення 14.09.2018).
4. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади. *Юридичний журнал*. 2007. № 3. С. 124–126.
5. Дубов Д. В. Інформаційна безпека в умовах впровадження електронного урядування. *Вісник книжкової палати*. 2006. № 7. С. 34–38.
6. Електронне врядування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження. О. А. Баранов, І. Б. Жилияєв, М. С. Демкова, І. Г. Малюкова; за ред. І. Г. Малюкової. К.: Поліграф-Плюс, 2007. С. 254.
7. Квітка С. А., Соколовська О. О. Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 9. С. 26–34.
8. Клімушин П. С., Серенко А. О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві. Харків: Магістр, 2010. С. 312.
9. Коваль Р. А. Державне управління в інформаційному суспільстві: перспективи електронного урядування. *Економіка та держава*. 2008. №4. С. 81–84.
10. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. *Офіційний вісник України* від 01.03.2006 р. № 7. С. 167.
11. Мишишин В. І., Жежнич П. І. Аналіз особливостей побудови систем електронного урядування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Інформаційні системи та мережі. 2011. №699. С. 164–175.
12. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2011 № 1014-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/> (дата звернення 14.08.2018).
13. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р. Урядовий кур'єр. 2011. № 1.
14. E-GOV у світі. Світовий досвід е-врядування. URL: http://nc.gov.ua/menu/e_gov/ (дата звернення 14.08.2018).

References:

1. Arych, M. I. (2013). *Osnovy pobudovy systemy "Elektronnyi uriad"* Retrieved from <http://nauka.zinet.info/9/arych.php>.
2. Baranov, O. (2016). *Elektronnyi uriad v Ukraini? Bude! Koly?* Retrieved from <http://www.dt.ua/3000/3050/33406/>.
3. *Vsesvitnii ekonomichniy Forum pro hlobalnu konkurentospromozhnist (2017)*. Retrieved from <https://www.weforum.org/>.
4. Demkova M. (2007). Elektronne uriaduvannya – zaporuka prozorsti ta efektyvnosti vlady . *Yurydychnyi zhurnal*, 3, 124–126 [in Ukrainian].
5. Dubov D. V. (2006). Informatsiina bezpeka v umovakh vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia. *Visnyk knyzhkovoï palaty*, 7, 34–38 [in Ukrainian].
6. Baranov, O. A., Zhyliaiev, I. B., Demkova, M. S., & Maliukova, I. H. (2007). *Elektronne vriaduvannia v Ukraini: analiz ta rekomendatsii. Rezultaty doslidzhennia*. Kyiv: Polihraf-Plus [in Ukrainian].
7. Kvitka, S. A. & Sokolovska, O. O. (2015). Elektronne vriaduvannia yak innovatsiinyi mekhanizm vzaiemodii vlady, biznesu ta hromadianskoho suspilstva: zarubizhnyi dosvid ta peredumovy rozvytku v Ukraini. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 9, 26–34 [in Ukrainian].
8. Klimushyn, P. S. & Serenok A. O. (2010). *Elektronne uriaduvannia v informatsiinomu suspilstvi*. Kharkiv: Mahistr [in Ukrainian].
9. Koval, R. A. (2008). Derzhavne upravlinnia v informatsiinomu suspilstvi: perspektyvy elektronnoho uriaduvannia. *Ekonomika ta derzhava*, 4, 81–84 [in Ukrainian].
10. Kabinet Ministriv Ukrainy (2006). Kontseptsiiia rozvytku systemy nadannia administratyvnykh posluh orhanamy vykonavchoi vlady, skhvalena rozporiadzhenniam (Order No. 90-r, February 15). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80>.
11. Myshchysyn, V. I. & Zhezhnych P. I. (2011). Analiz osoblyvostei pobudovy system elektronnoho uriaduvannia v Ukraini. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, 699, 164-175 [in Ukrainian].
12. Kabinet Ministriv Ukrainy (2011). Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini (Order No. 1014-r, September 26). Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/>.
13. Kabinet Ministriv Ukrainy (2011). Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini (Order No. 2250-r, December 13). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>.
14. E-GOV u sviti (2017). Svitovy dosvid e-vriaduvannia. Retrieved from http://nc.gov.ua/menu/e_gov/.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License